

УДК 82-3
Р 26

Р 26 **Рафеєнко, Володимир**
Мондеґрін. Пісні про смерть і любов [Текст] / Володимир
Рафеєнко. – Чернівці : Меридіан Черновіц, 2019. – 192 с.

ISBN 978-966-97821-2-0

Можна не знати, що таке «мондеґрін», але навряд чи можна зовсім убезпечити себе від нього. Хто має щастя жити, той має нещастя помилитися. Зокрема – викривлено сприймати якісь вирази, а відтак неправильно – аж до абсурду – їх інтерпретувати. А чи можна, вимушено переїхавши у дорослому віці з російськомовного Донецька до не надто українськомовного Києва, швидко опанувати українську мову? Можна. Ба більше: можна навіть бути зрілим і визнаним російськомовним письменником, як-от Володимир Рафеєнко, а тоді, опинившись у Києві, опанувати українську мову такою мірою, щоб написати нею блискучий роман. Зокрема – про занурення російськомовного переселенця в радісно-тужливу стихію української мови. А також про його небажання змиритися з роллю пасивного об'єкта «захисту» з боку Росії. Але передусім про те, як погано різномовні частини України досі чули одна одну, внаслідок чого й перетворилися одна для одної на суцільний «мондеґрін». Чи є шанс якось подолати це непорозуміння? Невідомо. Та спершу варто бодай спробувати уважніше вслухатися: а раптом поталанить розшифрувати спотворені звучання.

У дизайні обкладинки використано малюнок із народної казки
«Кобиляча голова». Ресурс: <http://kazka.lostua.info>.

Жодну частину з цього видання не можна копіювати або відтворювати
в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

© Meridian Czernowitz, 2019
© Володимир Рафеєнко, 2019, *текст*
© Анна Стьопіна, 2019, *обкладинка*

ISBN 978-966-97821-2-0 Усі права застережено

Володимир Рафеєнко

МОНДЕґРІН (пісні про смерть і любов)

Meridian Czernowitz
2019

Хто ти, Господи?

Савл

Стукотить-грюкотить кобиляча голова...

«Кобиляча голова»

Я не такий молодий, сер, щоб закохатись у жінку
за її співи, і не такий старий, щоб полюбити її
не знати за що, – мені йде сорок дев'ятий рік.

Вільям Шекспір «Король Лір»

про суть

Поглянув я на ягнята –
Не мої ягнята!
Обернувся я на хати –
Нема в мене хати!

Тарас Шевченко

Яка в цьому всьому може бути суть, пане господарю? Габа дихав крижаним повітрям Києва і думав про те, що осінь і так цього року випала тепла, але все ж холод прийшов так раптово, так зненацька, що йомайо. Ну яка в цьому всьому може бути суть? І що таке українська суть, якщо її порівнювати, скажімо, з російською? Звичайно, українська суть, якщо вона наша національна, повинна відрізнятися від суто суті, мовити б, ворога. Чи ні? Чи все ж таки є певні філософські координати, де зникає національне і вступає на свій важкий і беззмістовний шлях суто людське? Чи можемо ми припустити, що росіяни не люди? Українці, приміром, люди, а росіяни – навпаки (*навпаки – прекрасне слово; пакибытие? час відтворення?*)

*Иисус же сказал им: истинно говорю вам, что вы, последовавшие за Мною, – в пакибытии, когда сядет Сын Человеческий на престоле славы Своей, сядете и вы на двенадцати престолах судить двенадцать колен Израилевых)¹. А якщо ми вже це припустили, то французи чи загалом європейці – що тоді таке? Як із ними бути? Усі ці Сартри, Камю і Леві – вони хто за біологічною ознакою? Дельоз, Дерріда, Барт. А особливо Дарвін (*Charles Robert Darwin*)? Що за такий, сука, богослов цікавий? Не знайшлося порядної людини йому кістки битою переламати, щоб не міг писати ту дурню, ніби у людини та мавпи спільні родичі. От скажи мені, пане богослове, одну річ. Воно тебе гребе, з ким там у людини розумної спільні родичі?*

Та ні, все ясно. Homo sapiens, чи то пак Homo sapiens sapiens, сумний та нетверезий, з ким ти тільки не спав, нещасний, особливо у важкі дев'яності. Що вже казати про двотисячні чи десяти, заповнені вогнем по самі вінця.

Знаєте, бува, все так до купи складається, що просто край. Душу рве відчуття, що життя закінчується і біжить від тебе, як нічна електричка в Публієве-Неронове (*те ж саме, що Клавдієве-Тарасове, селище міського типу Бородянського району Київської області. Засноване в 1903 році, розташоване за*

¹ Тут і далі в дужках – зауваження Габінського.

*2318,6 км від Парижа. На розвилке держитесь правее, продолжая движение по А4/E25/E50; следуйте по знакам на Paris/Luxembourg/Thionville), і світиться примарними вогниками. Притому духовна зрілість ніяк не надходить. Дивишся в минулі дні, а вони порожні, і замість високого сенсу, що бринить у сяйві повноти буття, ти маєш тільки несмачний бетонний пляцок провінційного перону. Порожні пачки з-під сигарет, лузга насіння, недопита пляшка світлого чернігівського, на лавці якийсь безхатченко читає Конана Дойла. Вітер носить жовтий пил. І, стоячи по вуха в цьому пилу, ти розумієш, що нічого доброго таки у своєму житті не зробив (*екзистенція просто кров'ю сходе, вдивляється в тебе сумними очима мертвих родичів та персонажів народних казок*).*

І от у такому стані суне лісом sapiens sapiens. У такому от, значить, стані. А тут мавпа спить. Уявіть, співвітчизники. У нього екзистенція, а вона спить, курва. У нього смуток яйця сріблом викриває, а вона шампанського напилася і розкинулася під горіхом. Бодхісатви України. Ясно, що траплялося по-різному. Ось звідсіля й родичі.

Краще б запитав, з ким мама його спала, цей Дарвін. Богослов. Мавпи, бачиш, йому завадили. Стільки тварин у нашому суспільстві, що мавпи – це навіть не півправди. Тільки чверть біди. Цікаво, чому він нічого не написав про кабанів, ворон, їжачків,

щурів, метеликів, бабок, собак та вовків, ведмедів, гадюк, щирих та відвертих гієн і поодиноких безвинних дятлів у нашому політикумі? Жабокряківка, а не парламент, їй-бо.

– Але чому я наїхав саме на Дарвіна? – Габа раптом розгубився.

Чому не на Мартіна Лютера (*Martin Luther*)? І те, що він німець, нічого не значить. Німці, зрештою, такі ж самі, тільки більше люблять порядок. Якщо вже ти порушив правило якесь, ну, приміром, вирішив посцяти в самісінькому отворі Бранденбурзької брами, то твій товариш-бурш, з яким ти щойно у барі пиво дудлив, здасть тебе поліції, навіть не переживай. Незважаючи на те, що ти, скажімо, носій ідеї анархо-радикалізму.

– Так до чого саме все це провадить?

А хто ж його знає, пане господарю, до чого, Габа стенив плечима, вивчаю мову. Така мова співуча й балакуча. Так і тягне на всілякі чудові нісенітниці, різнокольорові дурниці, закликає до березневого безглуздя, до святої нікчемниці листопада. Цією мовою можна сто тисяч років без упину бубоніти курзу-верзу, молотити своїм недосконалим переселенським язиком харків-макогоників (*Харков? мак? гонимо зайця зі срібними яйцями*).

Тут Габа подумав, що в нього, мабуть, починається синдром поліглота. Доки розмовляв із собою рід-

ною російською, був собі людина людиною. А як другу заходився вивчати, усіляке казна-що на ум почало спадати. Від многія знання многія і печалі.

– Така вона, доля сучасного інтелектуала, – сказав він собі, важко зітхнув, із повільним сумом втягуючи у сивувату голову бадьоре повітря довічного вигнання, перехрестився і почимчикував далі Оболонським проспектом.

Фулі поробиш, осінь. Така осінь. Що таке є осінь? Це початок зламу. Кров'ю плаче небо під ногами. І в калюжах бігають довбані ворони. Київські ворони, курва мама.

– От власне, – сердито промурмотів Габа, – чому ви нам, пане Пушкін, нічого, млять, не сказали? Нібито й непогана ви були людина. Талановита. Як тільки бачили де жида, так і казали йому: жид по мотузочці біжить. Як бачили бабу, то й казали: абабагаламага. І хап її за сідницю. Ану йди сюди, дщерь порока. У свій куток затягнув її, руки заламав, посадив на стільця зв'язаною й каже їй чистою німецькою мовою: я твій Захер Мазох, май дарлінг. Привіз тебе аж до самого міста Лева. Стану тобі казки казати, панночкою звати, будеш сексуально задоволеною кобітою. Галичанкою станеш такою, яких світ не бачив. А вона йому каже: та пішов ти на хер, кінь педальний, шляк би тебе трафив! Ніяка я тобі не галичанка, а французький романіст і драматург Оноре

де Бальзак. Серія романів «Людська комедія», яка зображає панораму післянаполеонової Франції, вважається моїм головним твором. А таке довге кучеряве волосся маю, тому що накручую, значить, волосся на величезні розжарені в металургійному цеху цвяхи і так засинаю після вживання марсали з драпом. Уранці прокидаюся – така вже красуня стаю, що печаті нема де ставити. Можу й тобі позичити цього щастя.

Габа зайшов до станції метро, приклав картку до квадратного незбагненого припасу. Той йому ментально відписав, мовляв, прохід вільний. Але зауважив, що Габі буде дозволено скористатися спуском до нутроців Києва ще тільки три рази. Дуже строго у Києві з проходом пересічного переселенця до станцій метрополітену.

Габа посунув сходинками донизу. В підземеллі на страшній глибині, осяяній примарною електрикою, овіяною вітрами близького пекла, що хвилями чортових вентиляторів розносить по людських душах, бігають поїзди. Народу вечорами тут завше тьма-тьмуца. Усі бажають кудись їхати. І старі, й малі, й російськомовні, й україномовні. Татари, французи, євреї, англійці, китайці, в'єтнамці, росія-

ни, роми, румуни, молдавани. Дівчата і хлопчики. Читачі Андрія Анатолійовича Кокотюхи та James Augustine Aloysius Joyce. Прихильники інноваційного сексу і традиційного. Цілий Бабілон пересувається кудись під землею, і сенсу в цьому переміщенні людських потоків немає аж ніякого. Київ – місто божевільне, це ясно. Він же міст руських матір, причому вже старенька, трішечки не при тямі. І це відчувається. А київське метро – квінтесенція цього божевілля. Ну якщо, звісно, в українській мові є таке слово – «квінтесенція».

У цьому якраз Габа був невпевнений, тому по-смутив, відчуваючи, що київська осінь із самої поверхні сюди до нього докотилася. Як клята кобиляча голова. Щоб якось себе підтримати, він знову почав мугикати по суті примітивні, по суті страшенно банальні, енергійно сентиментальні рядки про осінь.

Осінь. Спалені вщент кораблі. Тра-та-та-ра та від землі. Тра-та-та, ото ж-бо, що тра-та-та. Тільки почнеш перекладати щось по-справжньому енергійне та сентиментальне, як перекладацьке натхнення тебе залишає, і стоїш ти голий та сумний у самісінькому (до речі, корінь – *сямісен (sic!)*, традиційний музичний інструмент Японії, батьківщина Китай, переселенець по суті) центрі культури, як рожева мавпа на естраді. Неприємне відчуття.

Габа роздивився натовп, що запакувався з ним у вагон поїзда, а потім знайшов мапу і заспокоївся. Пан Пушкін нічого не сказав. Це точно. Але, панове, якщо вже комусь пред'являти, то Нестору-літописцю. А насправді ще до нього купі всяких прекрасних людей. Скажімо, Йоан Богослов. Ну дійсно, старенький, якщо ти вже бачив уві сні цих коней вогненних, які прилетіли бомбити Сирію, то чому прямо так не написав? Мовляв, люди добрі, що я можу вам сказати стосовно Армагедону. Ви читали моє «Одкровенне» чи як там, «Об'явлення» (поїзд далі не піде, зупинка Героїв Дніпра, молоко, молозиво, м'ясо, сало, яйко, синє небо над головою кожної святої неділі, ей, матко, моя матко, виховуй ме гладко, від неділі до неділі, як червоне ябко).

Раптом Габа усвідомив, що, по-перше, заснув на кілька хвилин, а по-друге, що всі ці кілька хвилин знову їхав не в той бік, що потрібно. Втома, вона така, жіночка підступна й працювита, ніколи не припиняє обробляти твій мозок. Габа позіхнув, озирнувся на спини останніх пасажирів і вийшов із потяга. Постояв кілька секунд, відчуваючи, що минуле п'ятихвилинне забуття щось у ньому змінило, пересмикнув плечима (якась лиха сила пересмикнула всім тужавим тілом, перегнула його, скрутила болюче поранені кості) і перейшов на протилежний бік платформи.

Так про що я, власне? Ага, так. Пане Йоане. «Одкровенне», звісно, відпрацьовано суто метафорично, так нібито мовити, в постмодерні, можливо, подекуди в сюрреалізмі, біблійному символізмі тощо. З погляду вежі зі слонових кісток. Але міг би він звернутися і чесно, незважаючи на століття майбутнього (минулого) простору, сказати прямо: ви, українці, знайте, як ото російський каганат почне бомбардування Месопотамії, значить, вселенський капут біля вас уже маячить. Буквально не за лісами, не за горами, а за «барбаканом» та «купідоном».

І знову їхав він під землею, підглядаючи іноді у мапу на темному вікні, за яким вгадувалася безкінечна темрява довгих вологих тунелів, насичених відбитками людей, які назавжди залишили їх тут. Образи, натхнення, обличчя, думки, життя і смуток, теплі, наглі, та все ж таки не остаточні смерті sapiens sapiens, приречені на вічні часи зоставатися в цьому натовпі, в цих сутінках, у цій луні, що ходить підземеллям метрополітену від самого початку часів. У свій час поточна доба сходить нанівець, двері зачиняються, наступна станція – вічність, і до самого ранку тіні продовжують рухатися між стінами тунелю. Тіні забутих предків. Думають, що вони люди, що хтось їх чекає на тому кінці їхньої безнадійної подорожі.

Метро вбирає в себе людське, акумулює, перетворює на потойбічне. Три хвилини у цьому потязі –

і людина більше собі не належить, ніколи себе не побачить, хоча, само собою, і не забуде ніколи. Минатимуть миті, складатимуться у хвилини й години, підійдеш до свічада і скажеш йому: я твоє чадо. А воно сколихнеться темною водою і відповість: ніяке ти не чадо, а звичайнісінький вилупок, просте віддзеркалення, бро.

Коротше кажучи, навіть віслюкові ясно: слідкуєш ти за мапою чи ні – рух поїздів метрополітену від цього не залежить. Як і твоє життя загалом. Це смішно, звичайно, постійно вдивлятися в червону, зелену та синю лінії. Це маячня. Навіть якщо твої підозри справедливі, і ці лінії, як і все в цьому прекрасному місті, кожної хвилини змінюються на щось протилежне (*«зрада-перемога», суто українська форма дуалізму «тіло-дух»*), ти ж нічого з цим зробити не можеш. Так що кинь, друже, кинь усю цю фігню, не стеж ти за лініями уявної мапи, вона примарна, як, зрештою, і всі ті, хто з тобою поруч. Немає нікого. Ти сам у цьому місті – нікому не потрібна й дурнувата крихітка світла, мікрон тепла, сірий мозок, чорні очі, жовті пасхальні яйця, вічно незадоволений жезл любові, печінка, що жадає «Боржомі», сонце, що світиться червоною зірочкою десь у грудях, карколомна і підступна штука, яка називається «я». Зрештою, її теж немає, хоча вона за всіма ознаками має право на цілих три поїздки цим метрополітеном.

Але що б Габа собі не казав, як би не вмовляв себе, все одно, якщо не бачив мапу, починав нервувати. Провінціял херов.

Габа опинився в цьому місті не так давно. Приблизно стільки-то років тому на початку такого-то століття. Не має значення, коли саме він поїхав з окупованого дому. Взяв манатки та перебрався в місто сакральної укро-сили. Тут багато чого його чекало доброго. Наприклад, відсутність іділу, гарячки ебола та російських відпускників. Але в бутті раптово з'явилося і багато несподіваного. Воно вискочило з небуття, як пилип із конопель, і змушувало до себе якимось ставитися. Несподіванки траплялися приємні й неприємні. Були й такі, що спочатку не виявляли ні позитивного заряду, ні негативного, хоча поглинали більшу частину духовного здоров'я переселенця. Як-от, скажімо, метрополітен чи жінки Оболоні.

Але найприголомшливішою новиною стала українська мова. Співуча та прекрасна. З одного боку, цією мовою до маленького Габи в дитинстві говорили соловей, миша, півень і чудесний хробачок. Уже не кажучи про кобилячу голову. З іншого, річ у тому й полягала, що з ним, із цим хробаком, тепер потрібно було регулярно спілкуватися.